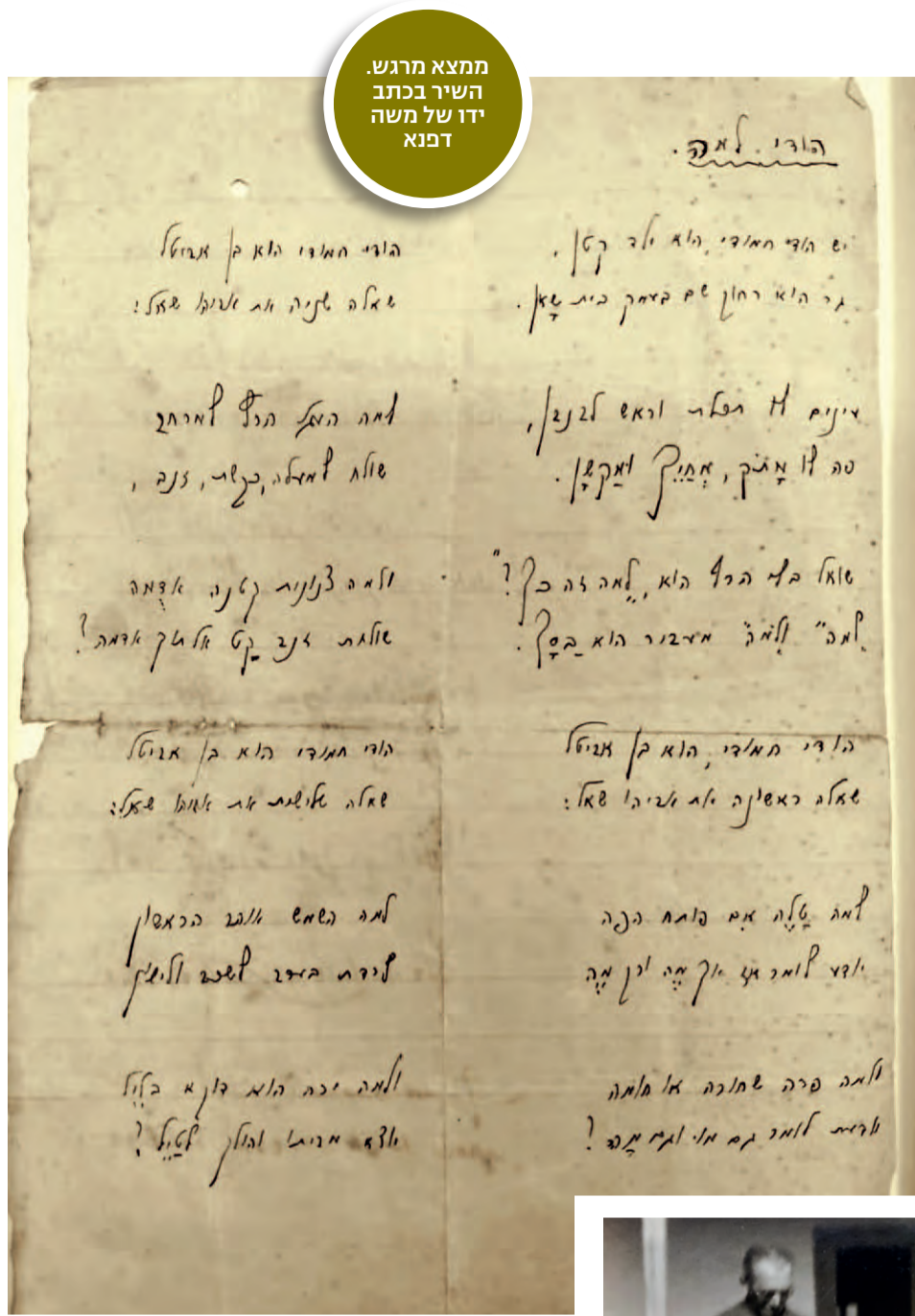
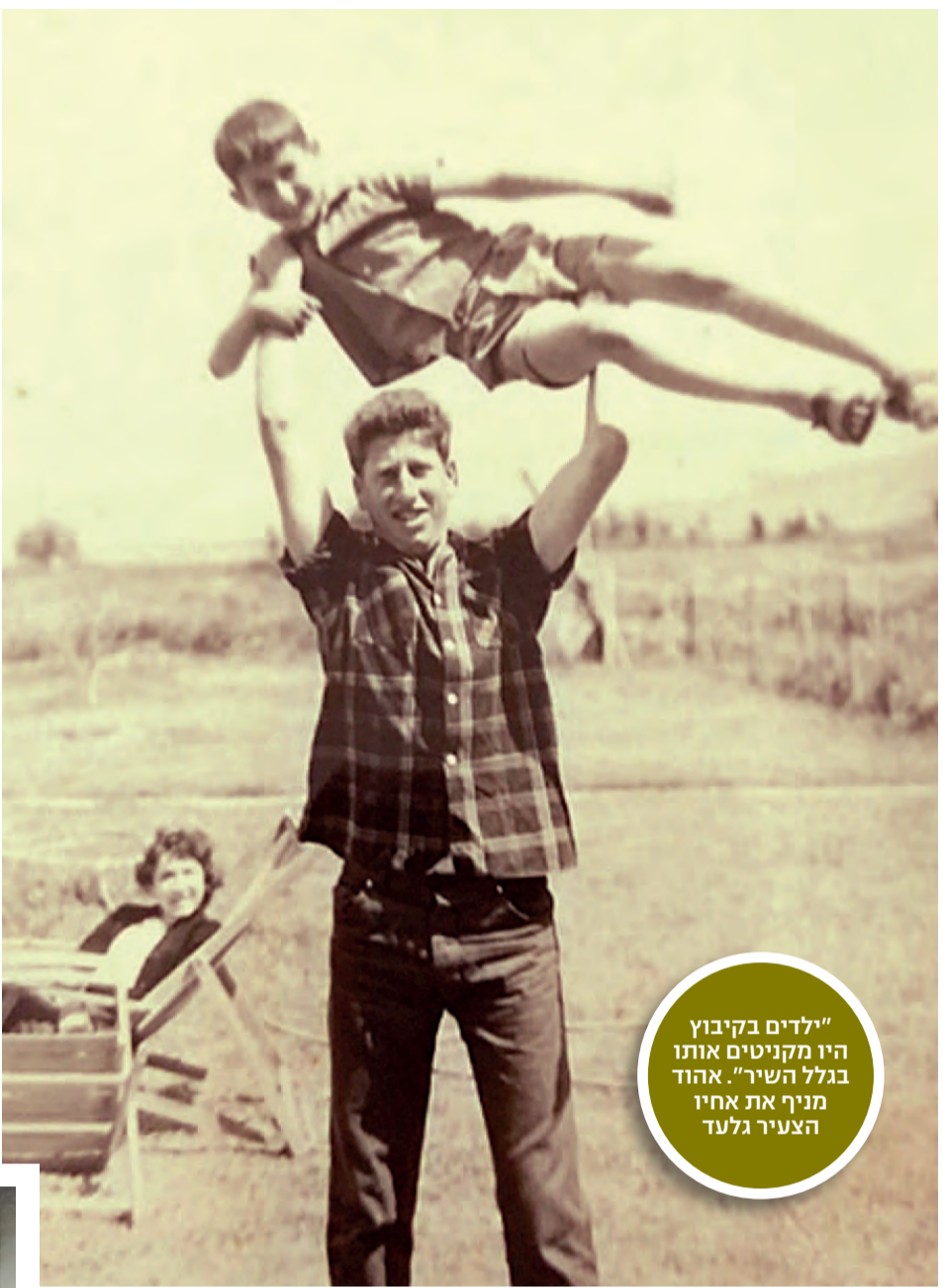

למה זה פרץ?

רס"ן אהוד דפנא, כך ייכתב לימים בתיאור מעשה הגבורה שהעניק לו את עיטור העוז אחרי מותו, הגיע מיוזמתו לרמת הגולן והצטרף לקרבות במלחמת יום הכיפורים, עד שנהרג מפגז נ"ט והוא בן 34 בלבד. סבו, המשורר משה דפנא, זכה לראות את השיר שכתב לו, "הודי חמודי", הופך לאחד משירי הילדים האהובים בישראל לפני שנפטר ב־1963, אך נחסך ממנו לדעת מה עלה בגורלו של נכדו האהוב. שמונה עשורים אחרי שנכתב, מצא אחיו של אהוד בארגז ישן את הנייר המקורי עם השיר בכתב ידו של סבו. "אני לא מתרגש בדרך כלל, אבל התרגשתי. אמרתי, זה נייר מכובד מאוד, מ־1942. זה הסיפור"

תמצא חרוש. השיר בכתב ידו של משה דפנא

"ילדים בקיבוץ היו מקניטים אותו בגלל השיר". אהוד הניף את אחיו הצעיר גלעד

הודי חמודי	
מילים	משה דפנא
להק	נחום נרדי
ביצוע	יפה ירקוני, שולה חן

"זה הודי חמודי הוא ילד קטן? גר הוא הרחק שם בעמק בית שאן? צינים לו תכלת וראש לבן? בן פה לו מתוך מחנה ומקשו? שואל פלי הרף הוא: למה זה קרה? למה ולמה? מעביר הוא פסוק/ הודי חמודי, הוא בן-אביטל/ שאלה ראשונה את אביו שאל: למה טלה עת יפתח את הפה/ ידע לומר לי אך מה נרק מה?"

לו קשה מאוד. אהוד היה נכד ראשון. הוא השקיע בו. לקח אותו לטיולים. הנחיל לו מהירע שלו. בתקופה שסבא כתב את השיר, אהוד היה הנכד. "הוא היה לוקח את זה קשה מאוד", מסכים ערן לוי, 79 בן דודו של אהוד, "זה היה הורג אותו. ובסוף היה כותב עוד שיר. כדי לבטא את הצער. אין לי ספק שכל הרגשות היו יוצאים במילים".

ילדים צחקו עליו בגלל השיר
מילות "הודי חמודי" הם פרטי עלילת תחילת חייו של אהוד דפנא, בעל עיני תכלת, ראש לבנבן, כלומר בלונדיני, שגדל בקיבוץ מעוז חיים שבמעמק בית שאן. הבכור לשלושת אחיו, יעל, יואב וגלעד; בן המלכה ולאביטל, המוזכר בשיר כאותו אב שנשאל על ידי בנו שוב ושוב: למה הטלה אומר, מה? למה ירח מגיח בלילה? ולמה בורח הצל מהאור?

האם היה סקן כל כך, או סקן מאחרי? הוריו כבר אינם בחיים כדי להשיב על כך. ואחותו יעל, שנולדה כשהאוד היה בן שש וחצי, יכולה רק להעריך. "לדו בן שלוש שואל הרבה שאלות", היא אומרת, "כול להיות שבצעני סבא זה היה מיוחך".

הוא היה סקן מאוד, קובע בן הדור ערן לוי, הצעיר מאהוד בשנה, אבל ככל שהתבגר נעשה פחות סקן. פחות מאושר. יותר עצוב. מהסיבה שלא הלך לו כל כך בכחור צעיר בקיבוץ הוא עבד עם פרות, סוסים. אחו כך במחסן. חור לצבא. משהו שם לא הלך. חוסר מול כוה. הוא היה מוכשר מאוד. חוש הומור מצוי. אבל הוא הבין שלא התקדם כמו שהשירים שלו היו".

באה, תמיד היה יושב עם מישוהו. תמיד היו בבית סופרים, משוררים. סבא היה גם מורה לעברית, טבע, ספורט. ידעו כוה. היית מסתובב איתו, על כל פרח ופרפר ידע. ולא רק את השם. הייתה חשבה לו עברית נכונה, היגיו נכון. חס וחלילה אם הייתה לך טעות, כמו שמרברים היום".

היום דפנא זכור בעיקר הודות לשירי הילדים שהותיר אחריו: "אמא יקרה לי", "היוורה", וכמובן "הודי חמודי", שהולחן על ידי נחום נרדי, וזכה לביצוע של גדולות הזמיר רות באותם ימים, שושנה דמארי, יפה ירקוני, אסתר ער פרים, רוחמה רו. אלא שבזמן אמת, הנכד אהוד לא בדיוק התחבר לשיר. כלומר לא התחבר בכלל. "בתור ילד אחי מאוד לא אהב את השיר", מספר אחיו הצעיר גלעד, בן 68, "ילדים צחקו עליו בקיבוץ. היו מקניטים בגלל השיר". "הוא לא סבל אותו. לא הרשה לשיר את השיר", מאשר ערן לוי, "אבל לאט לאט זה נרגע. כמה אפשר להיות נגד השיר? הרי סבא שלך כתב אותו למען".

כוח של חמישה טנקים
באוגוסט 1957 התגייס אהוד לשריון. לאחר השירות הצבאי, ולאחר שעסק בגידול בקר במשק, עזב את מעוז חיים והתחתן עם חווה. השניים התגוררו בכימאיל תחילה, ואחר כך בבאר שבע. ובין לבין נולד אייל, בנו היחיד של אהוד.

בכר, היום בת 72, מתגוררת בנס'ציונה. היא מוכרת כאלמנת צה"ל. ולא קל לה לזכור. זו התקופה, היא מת' צנלת, הקורונה, וגם הימים לפני יום היכרות, העובדה שהשנה לא נערכים טקסים. "פצע פתוח", היא מתארת את סיפור נפילת אהובה, ולא משנה שחלפו כמעט 47 שנה, "יש געגועים. תמיד ישנם", היא אומרת, "געגועים של חמישה, של לאבד אדם כזה".

את אהוד הכירה כשעבדה בתע"ש, הוא היה או בצבא ובא לביקור שם. "ומאו שנפגשנו היינו יחד", בכר משחזר רת, "היה קליק, קשר חזק מההתחלה, לא היו ספקות שנהיה יחד. עברנו לגור ברמת גן. הוא היה יוצא דופן. אהב מאוד טבע, טיולים. זה מה שקשר בינינו. היינו בדיוק שנתיים חברים, עד אוקטובר 1973".

הוא היה חמוץ, ואולי קושרים חוט דק. את החבל העכה היינו מניחים ברחוב, ועומדים איהו 30 מטר משם. כשאנשים היו עוברים, בעזרת החוט הרק היינו מוויים את החבל. אנשים שהלכו ברחוב חשבו שזה נחש. הם היו צור' חים, בורחים, ואנחנו מתגלגלים במחוק".

בהיותו נכה ממלחמת ששת הימים" מי שלחם לצד אהוד באותם ימים הוא תא"ל (מיל') יאיר נפשי, 76 או סא"ל צעיר, מגיבורי המלחמה ההיא. "עברתי את נתיב הקרבות הקשה ביותר ברמת הגולן, איבדתי מפקדי פלוגות, קצינים, מפקדי טנק", הוא משחזר. את אהוד הכיר שנים קודם, אלא שגלגול המלחמה הוביל אותם להיפגש שוב. "ששה" כוח שאליה הצטרף נפגע בתל שמש, הוא הגיע אליי. היה נופשי היה שם כשהאוד נפל. "אני נזכר בזה עכשיו ויש לי דמעות בעיניים", הוא אומר מביתו בחיפה, ומשחזר איך עמד מעל האלונקה והביט בילד מהשיר. "הוא היה מכוסח בשמיכה. הרמתי אותה וראיתי את הפגיעה. הבנתי שאין מה לעשות. כיסיתי חזרה. שאלתי את הרקטור שעמד ליד, אתה יודע מי זה? הוא לא הכיר אותו. זה הודי חמודי, אמר רתי לו. כל ילדי ישראל התחנכו או על השיר הזה. בשבת בצהריים הייתה ברדיית תוכנית שירים עבריים, ורבע שעה אחרונה שירי ילדים. ואז עמדנו ליד האלונקה שלו, צוות הסנק שלי והתאגד" – מעט מאוד נשארו – ווימזמנו את השיר. באתו רגע הרגשתי איך כל החמימות של היל' דות, של שירי השבת, סמלי הילדות שלנו, הכל הולך. ואז היה צריך לחזור למלחמה. אז אני מניע את הסנק, מתרחק מהאלונקה, אבל קודם מצדיע. ככה נפרדתי מאהוד".

ואז נפשי מסכם. ומדבר על דברים שהוא לא יכול לש' כוח. "מלחמה זה דבר אכזר", הוא אומר, "ויש לה ריח. מלחמה זה דבר מטרתי. כלילות הייתי מריח גומי שרוף. סולר שרוף. ריח של גוויות. והאוויר עומד, שום דבר לא מתנדף. ואתה שומע כללות תנים, אף פעם לא שמת' לב לזה, אבל במלחמה אתה שם לב. במלחמה הוו ניי

סב, נכד ושיר. משה ואהוד דפנא

צחנו, אבל איבדנו בה הרבה סמלים. אהוד אחר מהם". ואחרי זה הוא מבקש: "תכתבו על אהוד עם הרבה נשמה. זה מגיע לו. זה מגיע לנו".

רוב הזיכרונות הם מתמונות
אייל דפנא, בן 54, היה בן שבע כשאביו נפל. זה גיל שכבר אמורים לזכור. אבל אייל לא זוכר הרבה מאביו. כלומר, לא זוכר כמעט כלום. "תמונות והבזקים פה ושם", הוא מתנצל, "הוא היה בקבע, אני בקיבוץ. ראיתי אותו כסופי שבוע, וגם לא כל סוף שבוע. ומה שכן זכרתי כנראה הדרוק. בכל זאת, ילד קטן, טראומה. אני זוכר למשל שר' כננו על סוסים. היה כף. אבל הרעיים קטנים. רוב הויכ' דונות מתמונות, לא מהחיים".

מה היה אומר הסב אילו נגזר עליו להיות עד למות נכדו? "בזמנו, הסבים לא היו כמו היום, מלאי רגש, מחבקים, מפנקים. אבל היה לו קשה מאוד", אומרת האחות יעל, ובן הדוד ערן מסכים: "זה היה הורג אותנו. ובסוף הוא היה כותב עוד שיר כדי לבטא את הצער"

"לאורך השנים לא התייחסנו במשפחה לעניין השיר. אנחנו קיבוצניקים, צנועים". האחים דפנא, אהוד הבכור עם יואב, גלעד ויעל

תמונה. ומתברר שזה כן הסבא. "ואז", הוא ממשיך, "תוך כדי חיפוש בחומרים ששם, מצאנו אילן יוחסין שהולך הרבה מאוד שנים אחורה. ומי תברר שלסבא הייתה משפחה מאוד גדולה, הם היו יחד שבעה אחים שהגיעו לארץ, ועוד כמה שנפטרו קודם. ההערכה שלנו היא שאשתו, סבתא שלי, ממשפחת הבי לויים, לא סבלה את האחים של הסבא. אז סבא שמר על קשר עם האחים בלי שידעו. בכל מקרה, הכל היה סודי. לא ידענו שהיו לו אחים. התגלתה משפחה ענקית שלא הכרנו. ועשינו פגישה, עם הילדים של האחים של הסבא. והכל מתמונה אחת."

"חמולה מפה ועד בובריק. משהו עצום", מוסיפה יעל, "ידענו שסבא הגיע צעיר לארץ, סבתא ילידת גדרה, הת פתח רומן, וזהו. לא ידענו שיש לו משפחה בכלל. זה היה לנו נורא מוזר. מאיפה צצה פתאום משפחה?" לפני חודשים ספורים גלעד חזר אל הארגו ההוא. זה קרה כשעמד לעבור דירה מרעננה לכפר-סבא. ותוך כדי שאירגן את הבית, פישפש שוב באוצר שהשאיר אחריו סבו. "ואז, פתאום, בין הדברים מצאתי את הנייר של 'הודי חמודי'", הוא משחזר, "את כתב היד של סבא שלי הכרתי, ראיתי הרבה דברים שלו. דומה לכתב היד של אבא שלי. אמרתי: 'אהההה', זה מאוד הפתיע אותי. אני לא מתרגש בדרך כלל, אבל התרגשתי. אמרתי, זה נייר מכובד מאוד. מ'1942. זה הסיפור."

לפני מספר חודשים פירסמה שרון כהן, מנהלת קהילות דיגיטליות של "הספרייה הלאומית", פוסט העוסק במשורר רר ובנכדו בקבוצת "הסיפורי מאחורי". בעקבות כך פנתה אליה בתו של גלעד דפנא, סיפרה על כתב היד ההוא, והציעה להעביר לספרייה הלאומית את הארכיון של המי שורה. בספרייה הלאומית התלהבו כמוכח, והתרגשו מנייר השיר המקורי שנמצא.

"לאורך השנים, אצלנו במשפחה, לא התייחסנו לעניין של השיר", מסכם גלעד דפנא, "אנחנו בקיבוץ צנועים. אוקיי, שיר ילדים, על הכיפאק, ויפה שסבא שלי כתב אותו, אני לא מזלזל. בסדר. כל פעם מפתיע אותי מחדש כמה אנשים מתרגשים מזה".

למה, ב'1996, עברו הפריטים הישנים אל בנה גלעד, אחיו הצעיר של אהוד דפנא. "מאז זה נשאר אצלי בארגו, זרוק במחסן, במשך שנים ארוכות", מספר גלעד. אלא שלפני מספר חודשים, בדרך מקרה, התגלה כתב היד של השיר המפורסם. ותוך כדי, כלומר מעט קודם, גם נחשפו כמה סודות משפחתיים. זה קרה בשלבים. פעמיים חזר גלעד אל הארגו ההוא של סבו.

הפעם הראשונה הייתה בעקבות שיחה מפתיעה שקיב לה אחותו יעל לפני כשנתיים. "יום אחד", היא משחזרת, "הטלפון מצלצל. 'יעל? אני אומרת כן. הנכדה של משה דפנא? אני שואלת מי מדבר. הנכד של אחותו'. אני אומרת: 'סליחה? לא הייתה לו אחות'. 'בכל אופן', האיש אומר, 'יש לי תמונה שלו. את רוצה שאשלח?' כן, שלח. לקח לו כמה חודשים. לא זיהיתי את סבא שלי, אבל מאחורי התמונה ראיתי את כתב היד שלו."

יעל העבירה את התמונה לאחיה גלעד. "זו הייתה תמונה של רוסית עם שפם", מתאר גלעד, "אמרתי: זה לא הוא, לא דומה לכלום. אבל הלכתי לחפש בארגו. ופתאום: אותה

כהים, סיגריה תקועה בקצה הפה. "זו תמונה שצולמה פחות או יותר שנייה לפני שיצא לצבא, למלחמת יום הכיפורים. הוא היה בכיפור בקיבוץ, ואז פשוט יצא ונסע. זה צולם ליד הבית של סבא וסבתא או במגרש חניה. זו בעצם הייתה הפרידה."

היום ניגנו של המשורר, ובנו של "הודי חמודי", הוא טכ נאי סאונד, אב לשניים, בני תשע ו'11. ממשיך את השיר שלת, אני שואל. "משה דפנא היה משורר", הוא משיב, "הוא כתב שירים. אני מתאר לעצמי שאהב מוזיקה. אני לא כותב שירים. אני פשוט מקליט אותם. אז אולי מהבחינה הזאת אפשר להגיד שכן, למרות שבעיניי הקשר לא יותר מנסיבתי."

אני שואל איך זה להיות הבן של הילד המפורסם. "דבר ראשון הוא כבר לא כל כך מפורסם", אייל משיב, "אולי בדורות קודמים כן. אבל זו גאווה. יש עוד כאלה שעושים הקשרים. אנשים שהכירו אותו אישית או הכירו את הסיפור, או את שם המשפחה. אבל לא הובכתי מזה אף פעם. שלא כמו הסיפורים עליו."

מאיפה צצה פתאום משפחה?

בדיוק עשר שנים לפני נפילתו של אהוד, באוקטובר 1963, הלך לעולמו הסב. לאחר מותו של משה דפנא עבר הארכיון האישי שלו אל בנו אביטל, משורר בעצמו. ארגו אוצר הכולל כתבי יד מקוריים, מסמכים, תמונות משפחתיות יוצאות דופן, בהן של הסב ונכדו, ואפילו מכתבים ששלח לבני משפחתו כשהיה בשליחות במינסוטה. באחד המכתבים, למשל, שכותרתו "אגרת שלישיית", מתאר בא ריכות משה בפני אביטל את מערכות המקצב המשמשות בשירה. "המשקל ימה הוא איפוא היפוכו של המשקל טרוי כי. בתפילה: תם-תם; תם-תם, היינו הדפיקה השנייה חזרה מהראשונה", הוא מסביר לבן.

ב'1980 נפטר אביטל. החומר הארכיוני של הסב נותר בקיבוץ, אצל מלכה, רעייתו של אביטל. כשזו הלכה לעו

הפתעה בארגו. גלעד דפנא, היום

18

יום העצמאות תש"ף 28.4.2020

הודי חמודי

זה הודי חמודי הוא ילד קטן, גר הוא הרחק שם בעמק בית-שאן

עיניים לו תכלת וראש לבנבן, פה לו מתוק מחייך ומקשן

שואל בלי הרף הוא: למה זה כך? "למה ולמה" מעביר הוא בסך

הודי חמודי, הוא בן אביטל, שאלה ראשונה את אביהו שאל:

למה טלה עת יפתח את הפה יודע לומר לי אך מה ורק מה?

ולמה צביה הפרה החומה יודעת לומר לי גם מו וגם מה?

